

Nowa frazeologia publicystyczna

New phraseology in publicism

Gabriela Dziamska-Lenart

Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
ul. Fredry 10, 61-701 Poznań, Polska;
e-mail: dzlenart@wp.pl

Piotr Fliciński

Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
ul. Fredry 10, 61-701 Poznań, Polska;
e-mail: flinta@amu.edu.pl

Abstrakt

Artykuł ukazuje mechanizmy powstawania nowych jednostek frazeologicznych we współczesnym języku polskim. Autorzy prezentują trzy typy innowacji frazeologicznych, wyrażeń rzeczownikowych np. *szklany sufit*, *efekt cappuccino*, *aksamitna rewolucja*, które pojawiają się w tekstach publicystycznych i w mediach elektronicznych. Swoje badania opierają również na danych z Narodowego Korpusu Języka Polskiego. Celem analiz jest ukazanie budowy i właściwości semantycznych nowych wyrażeń frazeologicznych opartych na schemacie *efekt + czego/kogo*, *rewolucja + jaka/czego* (tzw. matryce frazematyczne).

Słowa kluczowe: frazeologia; nowe jednostki frazeologiczne; frazem; media.

Abstract

The article is concentrated on the specifics of construction of new phraseological units in the contemporary Polish language. In the article have been presented three types of noun phrases, which occur in media and in journalistic texts (for example *szklany sufit* – *glass ceiling*, *efekt cappuccino*, *aksamitna rewolucja*). The analysis includes, inter alia, data of National Corpus of Polish. The aim of the study is to describe the language status and properties of the latest phrasemes, the construction of which is based on a specific scheme (phrasematic matrix): *efekt + czego/kogo*, *rewolucja + jaka/czego*. According to the observations made in the article, the meaning of the considered phraseological expressions is being modified and their use expands.

Keywords: phraseology; new phraseological units; phrasem; media.

Uchwycenie pojawienia się nowej frazeologicznej jednostki leksykalnej wymaga od frazeologa sporej wprawy w analizowaniu ulotnych danych językowych oraz permanentnej obserwacji uzusu. Przy neofrazeologizmie potwierdzenie jego nieokazjonalności w tekstach jest ważniejsze od ukazania pochodzenia lub motywu związku, choć i to są zagadnienia niepoślednie. Podstawowymi cechami zidiomatyzowania się jakiegoś związku wyrazowego jest powtarzalność w tekstach we względnie stabilnym kształcie i znaczeniu oraz oderwanie się bądź też nie tego półproduktu od swego pierwotnego kontekstu, który jest tu rozumiany bardzo wąsko – właściwie jako pierwszy kontekst. Niezależnie od takiej oceny zaistnienia frazeologizmu w polszczyźnie jest bytem zero-jedynkowym. Można by przywołać argumenty przeciwstawiające się tej tezie, np. dotyczące czasu utrwalania jednostki leksykalnej w języku, aprobaty społecznej itp., jednakże ni krótki okres funkcjonowania neoidiomu, ni brak pozytywnej oceny normatywnej nie negują istnienia tego frazeologizmu. Na marginesie trzeba dodać, że trudno jest dokładnie wyznaczyć granice intersubiektywnego działania normy cząstkowej w zakresie frazeologii. Jeśli zaś chodzi o warunki, które musi spełnić związek wyrazowy, by uznać go za frazeologizm, czyli w perspektywie minimalistycznej wielowyrzową jednostkę leksykalną nieregularną semantycznie i/lub gramatycznie bądź w perspektywie maksymalistycznej – odtwarzalny wielowyrzowiec z ustaloną wiązką sensów (zgodnie z teorią Wojciecha Chlebdy), to możliwe jest ich precyzyjne określenie. I tak, w grupie tekstów poddanych obserwacji liczba użytych tego połączenia wyrazowego we wtórnym kontekście musi być ≥ 2 (równa większa dwa), a odtworzenia idiomatyczne nie mogą być cytatami. Pojawienie się niektórych nowych półproduktów językowych odbiega od dotychczas opisanych warunków. W języku bowiem utrwalane są matryce składniowe, które funkcjonują w języku jako potencjalnie frazeotwórcze (frazemotwórcze) schematy czekające na wypełnienie odpowiednim materiałem leksykalnym. Wojciech Chlebda był bliski zaprezentowanej tu perspektywy opisu, gdy zaliczył do składników postaci formalnej frazemów matrycę składniową obok elementów słownikowych (2005: 28) oraz gdy omówił zjawisko „uwalniania się” matrycy składniowych „z częściowym tylko wypełnieniem leksykalnym i ze stałymi miejscami otwartymi” (2005: 128), które zrodziły się na podstawie zidiomatyzowania się frazemów tytułopochodnych, sloganopochodnych itp. (np. *co ty wiesz o x-ie, o jeden x za daleko, x potrafi* (2005: 128 i 140–141), a także gdy zastanawiał się nad sposobem zapisu inwariantnej matrycy (inwariantu strukturalnego) frazemu (2005: 259)¹.

W dotychczasowym opisie stosowano głównie trzy podstawowe metody potwierdzenia odtwarzalności: 1. notację frazeologizmów w kartotekach cytatów, tworzących niejako korpusy oportunistyczne nieanotowane i zazwyczaj niezdy-

¹ O inwariancie frazeologizmu, którym może być sama postać utrwalonego schematu składniowego, pisała również Anna Pajdzińska (1982).

gitalizowane bądź niescyfryzowane, 2. przeszukiwanie danych korpusowych (korpusy IPI PAN, PWN, PELCRA, a od kilku lat też Narodowy Korpus Języka Polskiego²), 3. tzw. wyszukiwanie ukierunkowane³ (korpusy i zasoby sieciowe w postaci archiwów gazet i zawartości tekstowej stron WWW).

Opracowanie ogólnodostępnego korpusu referencyjnego w postaci Narodowego Korpusu Języka Polskiego znacznie zautomatyzowało i zracjonalizowało proces potwierdzania faktów językowych, jak również zwielokrotniło efektywność czasu pracy lingwisty. Jak to jednak bywa z dogodnościami technicznymi, należy bardzo uważać, by nie wyciągać pochopnych wniosków z dostępnych danych korpusowych dotyczących funkcjonowania jednostek leksykalnych w polszczyźnie, i oczywiście, dobrze rozpoznać narzędzia pracy, które oferuje NKJP.

Wśród prac z zakresu frazeologii stosunkowo mało miejsca zajmują opracowania poświęcone świadomie i wyłącznie frazeologii najnowszej.

Interesujący materiał językowy z ostatniego dwudziestopięciolecia (po 1989 roku) utrwalają wrywkowo prace Wojciecha Chlebdy (np. 2005), Grażyny Majkowskiej (2015), Katarzyny Mosiołek-Kłosińskiej (2002), nowe połączenia wyrazowe rejestrowane są przez takie dzieła, jak seria druga *Skrzydlatych słów* (2012), *Leksykon polskich powiedzeń historycznych* Macieja Wilamowskiego, Konrada Wnęka i Lidii Zybilewicz (1998) oraz *Słownik polszczyzny politycznej po roku 1989* Rafała Zimnego i Pawła Nowaka (2009).

Artykuł ten jest próbą odpowiedzi na potrzebę systematycznej i kompleksowej rejestracji bieżących zjawisk frazeologicznych oraz ujmowania ich w jednorodnej kategorii opisowej.

Za podstawę do rozważań posłuży materiał językowy wynotowany z artykułów publicystycznych, prasowych i internetowych, a także z zasobów NKJP. Zebrane przykłady ilustrują wybrane, a zarazem reprezentatywne trzy typy nowych jednostek frazeologicznych.

I. Neofrazeologizm: szklany sufit

Wyrażenie *szklany sufit*, chociaż z pochodzenia jest terminem socjologicznym, uznajemy za pełnoprawny frazeologizm, spełnia ono bowiem wymóg asumaryczności znaczeniowej, niewyprowadzalności znaczenia globalnego z sumy znaczeń składników. Wyrażenie to pojawiło się w latach osiemdziesiątych w języku angielskim i było używane jako termin/terminologizm⁴.

² Dalej w tekście na oznaczenie Narodowego Korpusu Języka Polskiego stosujemy skrót – NKJP.

³ Metodę tę zastosowano po raz pierwszy do opisu wybranych frazeologizmów biblijnych, zob. Fliciniński 2007.

⁴ **Terminologizmy** to środki nazewnicze o charakterze imiennym, tworzone przez konstrukcje terminopodobne, o charakterystycznej dla terminów właściwych strukturze dwuczłonowej typu

Przeniesienie do języka polskiego i znaczne rozpowszechnienie tego wyrażenia nastąpiło niewątpliwie dzięki książkom, w których wyzyskane zostało w funkcji tytułu, np. Anna Titkow, *Szklany sufit. Bariery i ograniczenia karier kobiet*, Warszawa 2003; Małgorzata Gawrycka, Julita Wasilczuk, Patrycja Zwiech, *Szklany sufit i ruchome schody. Kobiety na rynku pracy*, Warszawa 2007.

Metaforyczny, obrazowy tytuł spotkał się z żywym zainteresowaniem publicystów i okazał bardzo przydatny, poręczny w podejmowaniu szeregu tematów związanych z problematyką prawa pracy, ekonomii, dyskryminacji, feminizmu, gender, seksizmu.

W najstarszych ilustracjach użyć wyrażenia *szklany sufit* dominują przykłady popularyzujące wyniki prac socjologów angielskich i polskich. Pierwotne użycia frazeologizmu *szklany sufit* odnoszą się więc do sytuacji kobiet w miejscu pracy, o czym świadczą poniższe konteksty:

Szklany sufit to bariera, która utrudnia kobietom zajęcie najlepszych pozycji w biznesie, życiu politycznym i społecznym. **To przezroczysta, nieuchwytna i tajemnicza przeszkoda**, która oddziela je od najlepszych stanowisk, władzy, wpływów i pieniędzy (<http://szklanysufit.blog.iwoman.pl/>; dostęp on-line: 29.10.2015⁵); **Szklany sufit to zjawisko**, gdy kobieta widzi przed sobą możliwości awansu i uważa że są one dostępne. Ale gdy rozpoczyna wspinanie się po drabinie kariery, wówczas zauważa, że coś ją blokuje i zatrzymuje w miejscu. To coś to **niewidoczny, szklany sufit** (<http://www.treco.pl/wiedza/artykuly-szczegoly/page/6/id/569/szklany-sufit-czy-ruchome-schody-/>); Awans kobiet jest blokowany przez takie **zjawiska, jak tzw. szklany sufit** (awansuje się tylko do pewnego poziomu, a potem rozbija o **niewidzialną barierę**) (cytat z „Polityki” z 2006 roku za Smółkowa 2014, 57; <http://rcin.org.pl/ijp/Content/50162/ks.pdf>); Dalej jest już tylko „szklany sufit”, **niewidzialna zapora** sprawiająca, że kobiety wciąż awansują wolniej od wcale nie lepszych od nich mężczyzn (http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,96856,6995073,Czego_.html?disableRedirects=true); Dyrygentki wygrywają konkursy, ale i tak niewiele o nich słyhać. Ciągłe **istnieje szklany sufit**. Dyrygentki spycha się do asystentury lub prowadzenia chórów, na dalszy plan (<http://archiwum.polityka.pl/art/batuta-rodzaju-zenskiego,354857.html>); **Badając polski szklany sufit** socjolożki uzyskały dużo więcej zaskakujących informacji o postawach i oczekiwaniach przedstawicieli obu płci (<http://kobiety-kobietom.com/queer/art.php?art=655>).

W przytoczonych kontekstach wyrażenie *szklany sufit* jest metaforycznym określeniem zjawiska socjologiczno-ekonomicznego, w użyciach tekstowych wyrażenie to pojawia się w pozycji podmiotu lub dopełnienia – autorzy, wprowadza-

rzeczownik + przymiotnik lub rzeczownik w M. + rzeczownik w D., rzadziej trójczłonowej, np. *kapitalizm polityczny, terapia szokowa, cywilizacja śmierci, szybka ścieżka legislacyjna*. Cechami wyróżniającymi terminologizmów są: fakt, że mimo swej struktury (w której przymiotnik w pozycji zawęża lub specjalizuje treść pojęcia wyrażonego rzeczownikiem) i funkcji nazewnictwo-identyfikującej, a także to, że terminologizmy nie są zwykle reprezentantami większych systemów pojęciowo-terminologicznych lub tworzą jedynie doraźne mikrosystemy złożone z kilku jednostek (np. *kłamstwo katyńskie* utworzone na wzór *kłamstwa oświęcimskiego, prezydent wszystkich ubeków* przeciwstawiony *prezydentowi wszystkich Polaków*).

⁵ Jeśli nie podano inaczej, wszystkie przytoczenia sprawdzone 29.10.2015 r.

jąc dane wyrażenie do swego tekstu, podają zarazem jego opisową eksplikację, która nie jest klasyczną definicją per genus proximum et differentiam specificam, lecz rodzajem definicyjnego komentarza z eksplicytnymi odniesieniami do sfery znaczeniowej opisywanej jednostki (istotne jest tu akcentowanie takich cech, jak *niewidzialność, przezroczystość, zapora, bariera, przeszkoda*).

Wyrażenie *szklany sufit* szybko okazało się przydatne dla nazwania nowego zjawiska, a o jego utrwaleniu świadczą użycia, w których wchodzi ono w nowe połączenia składniowe, tworząc zwroty typu: *rozbić szklany sufit, przebić się przez szklany sufit*, a nawet „*Jak pokonać szklany sufit?*”. We wszystkich tego typu połączeniach zachowane jest przenośne znaczenie wyrażenia będącego podstawą nowych zwrotów.

W kolejnej grupie przykładów obserwujemy użycie frazeologizmu w kontekście, w którym odżywa jego dosłowne znaczenie:

Waż do ręki kamień! Jeśli istnieje szklany sufit (a wiele kobiet natyka się na niego w miejscu pracy), rozbij go (<http://onypress.pl/ksiazki/recenzje/pewnas.htm>); (...) ambitne pracownice tłuką „szklany sufit”; (...) dziewczyny chcą szklany **pułap** przebić głową i mocno się przy tym pokaleczą (<http://leasingspoldzielczy.pl/2015/08/17/krolowa-domyslności-we-własnej-firmie/>); (młodzi ludzie) dostają narzędzia, by przebijać wcześniej nieosiągalny dla nich szklany sufit (<http://wiadomosci.wp.pl/kat,1342,title,Marzenie-ktore-przebija-szklany-sufit,wid,15879777,wiadomosc.html?icaid=115d83>).

Zasugerowanie dosłownego odczytania sensu wyrażenia jest możliwe dzięki jego konkretnej obrazowości i wprowadzeniu w jego sąsiedztwo wyrazów nawiązujących relacje semantyczne z prymarnymi znaczeniami komponentów wyrażenia. Zabieg ten jednak nie prowadzi do całkowitej defrazeologizacji, wprost przeciwnie tworzy nową metaforę (zwroty *rozbić, przebić, stłuc szklany sufit* wyrażają treść ‘pokonać niewidzialną barierę uniemożliwiającą awans’).

Uogólnione znaczenie zwrotu *rozbić szklany sufit* obserwujemy w przykładzie:

Wczoraj **rozbiliśmy szklany sufit** – oznajmił lider Polski Razem. Coraz więcej umiarkowanych wyborców centrum dostrzega, jego zdaniem, że zjednoczona prawica ma dobry program dla Polski i teraz chodzi o to, by pozyskać kolejne 10 procent poparcia (<http://wiadomosci.dziennik.pl/wybory-samorządowe/artykuly/475368,wybory-samorządowe-2014-w-pis-rosnie-wiara-w-kolejne-zwyciestwa.html>).

Zwrot *ktoś rozbił szklany sufit* znaczy tu ‘komuś udało się przebić przez barierę, zlikwidować przeszkodę, ktoś przekroczył niewidzialną granicę’. W porównaniu z użyciami wcześniejszymi zwrot ten został pozbawiony treści (semów) związanych z karierą zawodową czy też awansem w miejscu pracy i akcentuje jedynie przekroczenie (rozbić?) niewidzialnej granicy. Przykład ten zaświadcza zarazem kolejny etap rozszerzania zakresu znaczeniowego wyrażenia *szklany sufit*, które we współczesnych tekstach bywa przenoszone do opisu sytuacji innych niż kobiece środowisk i grup społecznych, na przykład do partii politycznych, drużyn

sportowców, młodzieży. Świadczą o tym przykłady: *szklany sufit wisi nad kimś* (nad drużyną sportowców; http://m.legia.sport.pl/legia/1,139309,17496923,Liga_Europejska_Frustracja_kipi_w_Legii.html), *szklany sufit zawisa nad czymś/kimś* (nad Prawem i Sprawiedliwością; <https://www.tygodnikpowszechny.pl/pedzi-lokomotywa-kaczynskiego-25005>), *przebić szklany sufit* (<http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/256492,2,napieralski-grzegorz.read>).

Przegląd materiału pokazuje, że grupa wyrazowa *szklany sufit* funkcjonuje w polszczyźnie w kilku sferach:

1. jako zapożyczenie z języka angielskiego, wykorzystane w tytułach książek i artykułów z zakresu socjologii, w sferze mówienia o danych tekstach i ich identyfikowania (np. jako przywołanie tytułu);

2. w sferze mówienia o zespole zjawisk, które wiążą się z problematyką podejmowaną w podanych tekstach; konteksty te można nazwać prymarnymi (wiedza o autorskim pochodzeniu wyrażenia nie jest konieczna, aby posługiwać się nim w wypowiedziach, potrzebna jest natomiast znajomość podstawy i zakresu odniesień wyrażenia w tekście źródłowym). Zapożyczone z języka angielskiego wyrażenie *glass ceiling* (kalka strukturalna) pełni funkcję nominacyjną wobec ustabilizowanego i zautonomizowanego (usamodzielnionego) pojęcia nazywanego zjawisko socjologiczno-ekonomiczne ‘niewidzialna przeszkoda uniemożliwiająca awans pracujących kobiet’;

3. w sferze mówienia nie o tekstach źródłowych i nie o zjawiskach z ich treścią jednorodnych, lecz o zjawiskach pozostających poza ich obszarem, związanych z nimi jedynie pośrednio lub w ogóle niezwiązanych; takie konteksty można nazwać wtórnymi kontekstami autonomicznymi, a funkcją wyrażenia jest tu nominowanie pojęć doraźnie przez nadawcę danej wypowiedzi kształtowanych. Znajomość pochodzenia i podstawy odniesienia wyrażenia nie jest w tej sferze potrzebna.

O rozszerzeniu sfery odnośności frazeologizmu, który nie charakteryzuje już wyłącznie sytuacji kobiet na rynku pracy, lecz odnosi się do innych grup społecznych, świadczy definicja w Wikipedii, według której (stan z dnia 22.05.2016) *szklany sufit* to niewidzialna bariera utrudniająca kobietom (ale także mniejszościom narodowym, etnicznym, seksualnym, wyznaniowym lub również osobom niepełnosprawnym itp.) dojście do wysokich pozycji w biznesie czy polityce”⁶.

We wszystkich wymienionych wyżej trzech sferach wyrażenie jest odtwarzane przez mówiących, a nie tworzone z doraźnie dobieranych składników.

Przytoczone w charakterze ilustracji przykłady użycia wyrażenia *szklany sufit* realizują podstawowe spektrum możliwych sytuacji frazeologicznych:

⁶ Redaktor Wikipedii powołuje się w tym miejscu na pracę z zakresu ekonomii (Kupczyk 2009).

- odtwarzanie frazemu w jego postaci standardowej (kanonicznej),
- modyfikacje struktury formalnej bez zmiany struktury semantycznej (np. innowacja wymieniająca – *szklany pułap*),
- odtwarzanie frazemu w kontekście wtórnym, czyli rozszerzanie sfery jego odniesień i łączliwości syntaktycznej,
- odtwarzanie frazemu w kontekście wtórnym z jednoczesną modyfikacją postaci standardowej (np. *nad kimś wisi szklany sufit*).

Modyfikacje (gramatyczne, strukturalne, semantyczne) prymarniej postaci wyrażenia traktuje się we frazeologii jako dowód stabilności językowej, utrwalenia kodowego i dużego stopnia rozpowszechnienia społecznego, gdyż istnieje przekonanie, że modyfikować można to, co zdążyło się już dobrze utrwalić w powszechnej świadomości.

Wyrażenie *szklany sufit* ma strukturę otwartą, żywą, podatną na zmiany, a więc dającą się przystosowywać do nowych sytuacji. Jest ona otwarta w sensie leksykalno-składniowym, bo umożliwia wymianę składników, co pozwala tworzyć konstrukcje **szklany + człon wymienny** (*szklany sufit, szklana podłoga, szklana piwnica, szklane ruchome schody*). Jest ona otwarta również w sensie semantycznym, gdyż zarówno rzeczownik *sufit*, jak i przymiotnik *szklany* mają nie tylko znaczenie dosłowne, ale i znaczenie przenośne; wszystkie te znaczenia płynnie w siebie przechodzą i mogą realnie – kontekstowo – współistnieć. Otwarta konstrukcja formalna i potencjalna wieloznaczność są fundamentem dużej elastyczności całości *szklany sufit*, która weszła do polszczyzny i stała się podstawą tworzenia kilku konstrukcji pochodnych.

II. Matryca frazematyczna: efekt + (czego, kogo)

Neofrazeologizmu *efekt cappuccino*, czyli ‘podwyżka cen produktów i usług związana z przyjęciem euro’ próżno szukać w NKJP i to nie tylko z powodu możliwych czterech zapisów ortograficznych (tu: *cappuccino* – poprawnie; *capuccino* – najczęściej spotykana forma, choć niezgodna z normą; *cappucino*; *capucino*; w tekstach można znaleźć również formę *kapucino*). Wydaje się, że wyrażenie to wymknęło się z zasobów korpusowych ze względu na zastosowane kryteria ekscerpji materiału, choć notowane jest już w materiałach wynotowanych z prasy (Smólkowa 2014: 57). W NKJP przy przeszukiwaniu całego korpusu odnaleźć można jeden cytat, który pochodzi z Internetu. Jego skrótowość nie pozwala na poszerzoną analizę leksykologiczną (http://nkjp.uni.lodz.pl/ParagraphMetadata?pid=9d53be4a624213cec41051b629fec57b&match_start=52&match_end=67&wynik=1#the_match):

Dane tekstu dla wyniku: 1	
Identyfikator tekstu:	PELCRA_6203010001247
Tytuł:	<u><i>Tylko kretyn chce EURO</i></u>
Wydawca:	Usenet
Źródło:	Usenet -- pl.soc.polityka
Kanał:	#kanal_internet
Typ:	#typ_net_interakt
Autorzy:	"zbig", "Hans Kloss", WW, "Neko",
Data publikacji:	2008-09-24
"Neko" Użytkownik "WW" (wuwu0@vp.pl) napisał	
Efekt cappuccino ... "zbig"	

Brak wyrażenia *efekt cappuccino* w zasobach NKJP nie może stanowić o jego nieistnieniu w języku. Przykłady użycia tego terminologizmu znajdziemy w sieci. *Efekt cappuccino* jest neofrazeologizmem, który zakresowo ograniczony jest do sfery ekonomicznej dotyczącej poziomu życia obywateli i związany jest z procesem wprowadzania waluty euro w miejsce walut narodowych (ponad 1000 wyników w wyszukiwarce Google, które należałoby poddać analizie)⁷.

Na tak znaczącą skalę obaw wyrażanych przez społeczeństwa państw aspirujących do strefy euro duży wpływ miały doświadczenia państw EA-12, które wprowadziły euro do obiegu gotówkowego w 2002 r. To wówczas powstało bowiem powszechne przekonanie o inflacyjnych skutkach wprowadzenia wspólnej waluty, czego wyrazem było ukucie słynnych sloganów, takich jak włoski „**efekt cappuccino**”, francuski „efekt bagietki” czy niemieckie Teuro5. Przekonania te znalazły odzwierciedlenie w ocenie procesu wprowadzenia euro – ponad 80% respondentów z dwunastu państw strefy euro po prawie roku od wprowadzenia euro do obiegu gotówkowego uznało, że przeliczenie cen z walut narodowych na euro zostało dokonane w sposób niekorzystny dla konsumentów (Flash Eurobarometer, 2002b) (Euroopracowania, nr 5 2011, Joanna Osińska, Ochrona konsumentów w procesie wprowadzania euro; http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1002547/5_Ochrona+konsumentow.pdf); Po zapowiedzi objęcie przez Donalda Tuska funkcji przewodniczącego Rady Europejskiej media lewicowo-liberalne opublikowały nawet jakieś sondaże sugerujące wzrost poparcia dla PO. Nazwano to „efektem Tuska” i lano wodę przez cały ubiegły tydzień. Jednak wyborcy uczestniczący w wyborach uzupełniających do Senatu w trzech okręgach najwyraźniej nie czytali mediów „głównego nurtu”. Dwa razy wygrali kandydaci PiS a raz PSL – czyli efekt Tuska jest równie zabójczy dla

⁷ Choć używany jest także przez polskojęzycznych użytkowników języka w wersji angielskiej *cappuccino effect* na określenie spieniającego się paliwa np. podczas tankowania statków. Wiedzę tę zawdzięczamy Panu Jackowi Skowrońskiemu, kapitanowi żeglugi wielkiej.

PO jak **efekt cappuccino** dla gospodarek krajów członkowskich (<http://naszeblogi.pl/49289--efekt-tuska-wygrana-pis-w-senacie>); Niestety, część przedsiębiorców skorzystała z okazji, by ukradkiem zwiększyć ceny. To tak zwany „**efekt cappuccino**” wynikający z zaokrąglania cen w górę. Podwyżek obawiała się większość społeczeństwa, więc Ryga poleciła sklepom i punktom usługowym wywieszać do końca czerwca cennik i w euro, i w latach. Jednak wyrwykowe kontrole pokazały, że aż 37 proc. handlowców tego nie robi. Tylko do 7 stycznia Urząd Ochrony Praw Konsumenta otrzymał trzy razy więcej skarg niż jego estoński odpowiednik przez cały przejściowy okres! (http://m.wyborcza.biz/biznes/1,106501,15444812,Euro_na_Lotwie_wdrozenie_sukcesem_Ale_ceny_wzrosly.html); Donald Tusk zapewne zdaje sobie z tego sprawę i dlatego próbował połączyć debatę o pakcie fiskalnym z informacją o wyniku negocjacji w sprawie budżetu unijnego. Dramatyczna sytuacja strefy euro, Grecji, Portugalii, Hiszpanii sprawiła, że w ocenie części polskiego społeczeństwa to euro jest „domem, który w każdej chwili może się zawalić”. To, że według ekspertów widać pierwsze oznaki ożywienia, nic nie znaczy, bo jeszcze nie widzi tego polska opinia publiczna. Wśród Polaków istnieje obawa przed „**efektem cappuccino**” - wzrostem cen po przyjęciu euro. Wszak na drożyznę narzekają i łączą ją z euro nawet Niemcy i Słowacy, choć tam ten efekt wystąpił w bardzo ograniczonym zakresie (http://wyborcza.pl/1,75968,13434708,Euro_szatanska_alternatywa.html#ixzz3VA9q1yBu); *Adela Norka* pisze: 21 marca 2015 o 14:36. Co ma wspólnego poziom cen z walutą? Czy Duda ukończył jakąś szkołę? Zapewne „doktor” jest pseudonimem z podwórka. Nie wiem czy Pan Duda wie, ale obecnie Euro też obowiązuje w Polsce i nie wolno nikomu odmówić przyjęcia zapłaty w Euro. Jedyne zagrożenie to tzw. **efekt cappuccino**. Eurostat ocenił wpływ przyjęcia euro w różnych krajach na inflację na zaledwie 0,3 proc. Natomiast korzyści są oczywiste. Rząd litewski argumentuje, że przyjęcie euro będzie bodźcem dla rozwoju gospodarki dzięki tańszemu kredytowi, wyeliminuje ryzyko dewaluacji waluty, co w konsekwencji będzie sprzyjać zwiększeniu eksportu i inwestycji. Ponadto mechanizmy solidarnościowe strefy euro pozwolą Litwie oczekiwać pomocy w razie kryzysu. Zwolennicy wspólnej waluty wskazują też, że przyjęcie euro i głębsza integracja w ramach UE wzmocnią też bezpieczeństwo kraju, co jest szczególnie ważne obecnie wobec agresywnych poczynań Rosji w regionie. Gdyby Duda nie był kandydatem PiS podejrzewałabym że jest sponsorowany przez Rosję (<http://www.radio-maryja.pl/informacje/polska-nie-jest-gotowa-na-wprowadzenie-euro/>); Czy po wprowadzeniu euro zmienią się ceny podstawowych towarów i usług? Jak pokazują dane słowackiego urzędu statystycznego, ceny w styczniu br., w porównaniu z grudniem 2008 r., wzrosły o 0,7%. Najbardziej, bo o 1,8%, wzrosły ceny ochrony zdrowia, o 1,7% wody, prądu i gazu, żywności i napojów bezalkoholowych o 0,9%, a ceny w usługach takich jak hotele, restauracje, kawiarnie o 0,6%. Zwracam uwagę szczególnie na te ostatnie usługi, gdyż obawy o wzrost cen po wprowadzeniu euro wynikają przede wszystkim z doświadczeń w tzw. „starych” państwach UE, gdzie w branży hotelarsko – restauracyjnej zauważono tzw. **efekt cappuccino**. Wpłynęło to na ogólne wrażenie, że ceny wzrosły, choć zgodnie z danymi Eurostatu, dodatkowy wzrost cen spowodowany wprowadzeniem euro wyniósł w 2002 roku od 0,12% do 0,29%. W lutym br. natomiast w porównaniu ze styczniem ceny spadły o 0,3% (<http://www.fakt.pl/Slowacja-dalana-m-przyklad,artykuly,45810,1.html>); Instytucje państwowe i przedsiębiorstwa muszą zostać przygotowane na przyjęcie euro, co wymaga czasu. Również wskazane jest przygotowanie działań osłonowych dla najmniej zarabiających grup społecznych. Pomimo niewielkiego wpływu wprowadzenia euro na poziom cen, „**efekt cappuccino**” może spowodować obniżenie siły nabywczej konsumentów, szczególnie najsłabiej zarabiających, którzy znaczną część dochodu przeznaczają na żywność (http://www.academia.edu/1158460/Przyst%C4%85piecie_Polski_do_strefy_euro_a_mi%C4%99dzynarodowa_konkurencyjno%C5%9B%C4%87_i_internacjonalizacja_polskich_przed%C4%99biorstw; M. Gorynia, B. Jankowska, M. Pietrzykowski, P. Tarka, M. Dzikowska, Przystąpienie Polski do strefy euro a międzynarodowa konkurencyjność i internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw).

W przytoczonych ilustracjach na uwagę zasługuje fakt, że często, lecz nie zawsze, autor tłumaczy w swoim tekście znaczenie tego terminologizmu, co może świadczyć o niepewności nadawcy wynikającej z obawy, że dla pewnej grupy odbiorców wyrażenie to nie będzie czytelne znaczeniowo. O nowości omawianego frazeologizmu świadczy, wprowadzany do tekstów, wskaźnik testymonialności „tak zwany”.

Katalizatorem utrwalania się tego terminologizmu w języku jest istniejąca już w polszczyźnie matryca frazemotwórcza w postaci **EFEKT + czegoś, jakiś**. Biorąc pod uwagę jedynie synchroniczną perspektywę frazemotwórczą, trafne wydaje się przeprowadzenie analogii do opisów słowotwórczych, gdyż matryca ta jest produktywna, czego przykładem są wielowyrazowce: *efekt domina*, *efekt motyla*, *efekt jojo*, *efekt kuli śniegowej/śnieżnej* oraz termin z zakresu nauk przyrodniczych *efekt Dopplera*⁸. Dużym potencjałem porównawczym obdarzone jest wyrażenie *efekt Tuska*⁹. Komponent *efekt* można potraktować jako **morfem frazemotwórczy**, natomiast rzeczowniki *cappuccino*, *domino*, *jojo*, *motyl* i wyrażenie *kula śniegowa/śnieżna* jako **komponent nominatywny**, użyty przenieśnie, czego rezultatem jest nieregularność semantyczna całego związku wyrazów. *Efekt cappuccino* jest zapożyczeniem kulturowym, które uzupełniło lukę nazewniczą, kalkując najprawdopodobniej angielskie wyrażenie *cappuccino effect*.

III. Matryca frazemotwórcza: rewolucja + (jakaś, czegoś)

Matryca frazemotwórcza **rewolucja + (jakaś, czegoś)** generuje trzy typy jednostek wielowyrazowych:

1. terminologizmy z komponentem nominatywnym nieprzenośnym, tworzące nazwy wydarzeń historycznych (znane i notowane od lat w encyklopediach, np. *rewolucja bolszewicka*, *rewolucja francuska*);
2. terminologizmy z komponentem nominatywnym metaforycznym, odnoszącym się do wydarzeń historycznych (*rewolucja goździków*, *tulipanów/tulipanova*, *róż*; *rewolucja cedrowa*, *jaśminowa*, *szafranowa*; *rewolucja pomarańczowa*, *purpurowa*, *niebieska*, *zielona*; *rewolucja dżinsowa*; *rewolucja aksamitna*; *rewolucja kolorowa*);
3. terminologizmy z zakresu polityczno-ekonomiczno-społecznego, które wyzyskują znaczenie ‘gwałtowne, często nie kontrolowane zmiany w jakiejś dziedzinie’: (*rewolucja kulturalna*, *obyczajowa*, *przemysłowa*; *rewolucja seksualna*; *rewolucja naukowo-techniczna*).

⁸ W terminologii naukowej jest to uniwersalny schemat nazewniczy, por.: *efekt Bohra*, *efekt Barnuma*, *efekt Fishera* itd. Autorzy artykułu serdecznie dziękują za tę cenną wskazówkę Recenzentom.

⁹ Atrakcyjność tej realizacji matrycy z pewnością minie i wówczas nadawcy wymienią komponent nazwiskowy na aktualny.

Wśród wszystkich wymienionych frazemów dwa przypadki godne są oddzielnego omówienia. Wyrażenie *aksamitna rewolucja* (cz. *sametová revoluce*, *velvetová revoluce*), nazywające czeską bezkrwawą zmianę ustrojową z 1989 roku, jako jedyne idiomatyzuje się na kolejnym poziomie frazemotwórczym przez rozszerzenie zakresu znaczeniowego. Znalazło to swoje potwierdzenie w notacji tego wielowyrazowca jako jednostki leksykalnej w *Uniwersalnym słowniku języka polskiego* pod redakcją Stanisława Dubisza (2003) z definicją ‘zmiana systemu politycznego w sposób pokojowy, w wyniku porozumienia głównych sił politycznych’, która ukazuje oderwanie się wyrażenia *aksamitna rewolucja* od źródłowego kontekstu. Drugim przykładem jest wyrażenie *kolorywa rewolucja*, które stało się wielowyrazową nazwą ostatnich przemian w krajach przede wszystkim byłego Związku Radzieckiego. Jest to frazeologizm z poziomu hiperonimicznego w stosunku do jednostkowych rewolucji typu *pomarańczowa*, *goździków*, *dżinsowa*.

Dane z NKJP przynoszą dość obszerną ilustrację potwierdzającą istnienie w języku terminologizmów wytworzonych na podstawie omawianej tu matrycy frazemotwórczej; chodzi tu przede wszystkim o wielowyrazowce typu 2.:

a) *kolorowe rewolucje*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 11 wyników; 11 = publicystyka; 1 = 1998?, 10 = 2005–2007 i 2009–2010; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=lgrhqnc>)¹⁰;

b) *aksamitna rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 141 wyników; 127 = publicystyka, 12 = książka, 2 = internet; 141 = 1992–2009; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=prclmy2>)¹¹;

c) *dżinsowa rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 0 wyników; korpus cały = 13; 3 = publicystyka, 10 = internet; 4 = 2006, 1 = 2007, 7 = 2009, 1 = brak danych dotyczących daty publikacji; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=pgszl2w>)¹²;

¹⁰ „Termin używany przez media, który opisuje ruchy społeczeństwa w danych krajach, w efekcie których dochodzi do przemian społeczno-politycznych. Uczestnicy kolorowych rewolucji przeważnie używają pokojowego oporu na znak protestu przeciwko rządowi, ustrojowi, sytuacji społeczno-gospodarczej. Do takich ruchów zaliczana jest *rewolucja róż* w Gruzji (2003), *purpurowa rewolucja* w Iraku (2003–2005), *pomarańczowa rewolucja* na Ukrainie (2004/2005), *cedrowa rewolucja* w Libanie (2005), *tulipanowa rewolucja* Kirgistanie (2005), *niebieska rewolucja* w Kuwejcie (2005), *dżinsowa rewolucja* na Białorusi (2006), *szafranowa rewolucja* w Birmie (2007), irańska *zielona rewolucja* (2009) oraz tunezyjska *jaśminowa rewolucja* (2011)” (cyt. za: https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

¹¹ „Masowe protesty społeczne w Czechosłowacji XI 1989, które doprowadziły do załamania się władzy KPCz” (cyt. za: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/aksamitna-rewolucja;3866981.html>).

¹² „– wydarzenia, które miały miejsce na Białorusi w marcu 2006, w kontekście wyborów prezydenckich 2006. Termin został wymyślony, gdy jeden z przywódców ruchu młodzieżowego Żubr, Mikita Sasim, ogłosił swoją dżinsową koszulę, flagą protestów przeciwko Alaksandrowi Łukaszenko. Wystąpienia społeczne nie przyniosły zmian na białoruskiej scenie politycznej” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

d) *rewolucja goździków*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 30 wyników; 26 = publicystyka, 4 = książka; 16 = 1992–1994; 14 = 2000–2018 (bez 2001); online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=lrfw79v>)¹³;

e) *tulipanowa rewolucja, rewolucja tulipanów*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 3 wyniki; 3 = publicystyczny; 3 = 2005, 2006, 2009; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=mkaludq>)¹⁴;

f) *rewolucja róż*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 13 wyników; 11 = publicystyka, 1 = książka, 1 = internet; 13 = 2004–2009; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=l3kokca>)¹⁵;

g) *cedrowa rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 3 wyniki; 3 = publicystyka; 3 = 2005; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=nhagt87>)¹⁶;

h) *jaśminowa rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 0 wyników, korpus cały = 1; 1 = publicystyka; 1 = 2011; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=l3gjrss>)¹⁷;

i) *szafranowa rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 8 wyników; 8 = publicystyka (3 = internetowa); 2 = 1992?, 5 = 2007, 2 = 2008; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=la5zr9k>)¹⁸;

¹³ „(...) 1974 r. wojskowy zamach stanu w Portugalii, który doprowadził do obalenia dyktatury następcy António Salazara – Marcelo Caetano. Nazwa pochodzi stąd, że żołnierzom w lufy karabinów wkładano goździki. Rewolucja oprócz obalenia Caetano przyniosła dekolonizację portugalskich posiadłości w Afryce i Azji. Wydarzenia te zapoczątkowały burzliwy proces demokratyzacji systemu politycznego w tym kraju” (<http://edu.gazeta.pl/edu/h/Kolorowe+rewolucje>).

¹⁴ „Wydarzenia z marca 2005, które nastąpiły w wyniku protestu kirgiskiej opozycji. Skutkiem było obalenie prezydenta Askara Akajewa. Jego następcą został Kurmanbek Bakijew” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

¹⁵ „Pokojuowe protesty, które w listopadzie 2003 doprowadziły w Gruzji do ustąpienia prezydenta Eduarda Szewardnadze i zastąpienia go przez prozachodniego reformatora Michaiła Saakaszwilego. Nazwa wzięła się od kwiatów, które trzymali w dłoniach zwolennicy opozycji, gdy wkraczali do parlamentu, domagając się ustąpienia prezydenta Eduarda Szewardnadzego” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Rewolucja_r%C3%B3%C5%BC).

¹⁶ „Masowe demonstracje w Libanie (głównie w Bejrucie) po zamachu przeprowadzonym 14 lutego 2005, w którym zamordowano byłego premiera Libanu Rafiqa Hariri. 19 lipca 2005 władzę objął nowy rząd, którego premierem został Fouad Siniora, co stało się zwieńczeniem *cedrowej rewolucji*. Liban stał się ponownie, po niemal 30 latach syryjskiej okupacji, w pełni wolnym państwem. Był to pierwszy w świecie arabskim masowy ruch demokratyczny. Nazwa pochodzi od drzewa cedrowego, które jest symbolem Libanu” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

¹⁷ „Protesty mieszkańców Tunezji na przełomie 2010 i 2011 o charakterze społeczno-politycznym przeciwko złej sytuacji gospodarczej w kraju, bezrobociu, braku swobód obywatelskich i długoletniej władzy prezydenta Zin Al-Abidina Ben Alego. W ich rezultacie prezydent zrzekł się władzy i opuścił kraj” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

¹⁸ „Wystąpienia społeczne w Birmie w 2007, w Rangunie, rozpoczęły się pierwsze protesty przeciw rządowi junty wojskowej. Organizatorami manifestacji są mnisi buddyjscy i birmańska inteligencja domagający się zaprowadzenia w kraju demokracji, poszanowania wolności religijnej oraz sprzeciwiający się wzrostom cen gazu i łamaniu praw człowieka przez władzę” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

j) *pomarańczowa rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 165 wyników; 145 = publicystyka, 11 = książka, 9 = internet; 165 = 2004–2010; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=qyaw2cr>)¹⁹;

k) *purpurowa rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 0 wyników, cały = 5 wyników (z jednego tekstu); 5 = internet (wikipedia); 5 = 2008; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=o5u6dck>)²⁰;

l) *niebieska rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 1 wynik; 1 = książka; 1 = 2008; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=pvgz749>)²¹;

ł) *zielona rewolucja*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 41 wyników; 22 = publicystyka, 17 = książka, 2 = internet; 5 = 1993/95/97-99?, 2 = 2001/02, 34 = 2007–2010; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=phbb9fm>)²²;

m) *rewolucja parasoli, parasolowa, parasolkowa*; faktografia: **NKJP** (korpus zrównoważony = 0 wyników, korpus cały = 2; 2 = publicystyka; 2 = 1993; online: <http://nkjp.uni.lodz.pl/?q=oecsr8t>)²³.

Przedstawione w niniejszym szkicu nowe związki frazeologiczne, charakterystyczne dla współczesnych tekstów publicystycznych, tworzone w tzw. prasie opinii, rozpowszechniane przez media elektroniczne, są najczęściej określeniami nowych realiów politycznych, społecznych, obyczajowych, ekonomicznych. Wśród neofrazeologizmów nazywających nowe realia przeważają wyrażenia – połączenia rzeczownika z określającym go przymiotnikiem. Są wśród nich konstrukcje powstałe na gruncie języka polskiego, ale również kalki frazeo-

¹⁹ „Protesty po wyborach prezydenckich na Ukrainie w 2004 w których w II turze zwyciężył Wiktor Janukowicz. Wyniki (...) wyborów zostały zakwestionowane, zarówno przez zwolenników Wiktora Juszczeni na Ukrainie, jak i przez niezależnych międzynarodowych obserwatorów. W efekcie rewolucji prezydentem został Wiktor Juszczenko, a w nowo powołanym rządzie premierem została Julia Tymoszenko. Nazwa została nadana od pomarańczowego koloru, który był symbolem sztabu wyborczego Wiktora Juszczeni” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

²⁰ „Określenie wydarzeń, które miały miejsce w Iraku po obaleniu dyktatury Saddama Husajna. Określenie „purpurowa” pochodzi od koloru tuszu, jaki pozostawał na kciukach Irakijczyków jako dowód iż brali oni udział w pierwszych demokratycznych wyborach parlamentarnych w Iraku w 2005 roku” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

²¹ „Nazwa przemiany społecznej w Kuwejcie po manifestacji sufrażystek w marcu 2005, które domagały się praw wyborczych. W maju 2005 rząd przystąpił na żądania kobiet. Nazwa wzięła się od kolorów używanych przez kobiety w demonstracjach” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

²² „Protesty i zamieszki uliczne w Iranie po wyborach prezydenckich z 12 czerwca 2009. Organizatorami protestów byli zwolennicy opozycji, popierający głównie Mir-Hosejną Musawiego, który według oficjalnych wyników przegrał wybory z urzędującym prezydentem Mahmudem Ahmadi-neżadem. Zwolennicy opozycji zarzucili władzy sfalszowanie wyników głosowania i w proteście wyszli na ulice miast. Nazwa wzięła się od zielonego koloru w kampanii wyborczej oraz demonstracjach przez zwolenników Musawiego i Irański Zielony Ruch. Jednakże po skutkiem protestów nie było zmiany władzy w Iranie” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Kolorowe_rewolucje).

²³ „Rozpoczęte 22 września 2014 w Hongkongu demonstracje po ogłoszeniu niedemokratycznych wyborów, poprzez wyłonienie kandydatów wybranych przez komitet nominacyjny podlegający rządowi Chińskiej Republiki Ludowej” (https://pl.wikipedia.org/wiki/Protesty_w_Hongkongu).

logiczne – konstrukcje tłumaczone z języka angielskiego. Zarówno pierwsze, jak i drugie, zanim pojawiły się w dyskursie publicystycznym, funkcjonowały często jako terminy lub quasi-terminy, np. w naukach społecznych czy ekonomicznych. Zebrane przez nas przykłady neofrazeologizmów pokazują, że kiedy terminy specjalistyczne przekraczają granice dyskursu naukowego i upowszechniają się w tekstach publicystycznych, ich znaczenie ulega znacznemu rozszerzeniu.

Chociaż cechą charakterystyczną współczesnej frazeologii publicystycznej jest to, że znaczna liczba nowych połączeń wyrazowych ma charakter okazjonalny, nietrwały, analizowane przez nas przykłady obrazują pewne ogólniejsze tendencje, a mianowicie: mechanizmy frazeotwórcze. Uwagę zwróciliśmy przede wszystkim na powstawanie szeregu nowych związków wyrazowych zbudowanych na bazie takiego samego schematu konstrukcyjnego. Wyodrębnienie swoistych matryc frazomotwórczych, będących podstawą dla nowych związków powielających utrwalający się w społecznej świadomości pewien schemat konstrukcyjny, pozwala zauważyć procesy świadczące o dynamice zasobu frazeologicznego polszczyzny, o jego ciągłym uzupełnianiu i wzbogacaniu się o nowe jednostki. W badanych przez nas połączeniach wyrazowych typu: *efekt cappuccino*, *rewolucja pomarańczowa* utrwaleniu podlega nie tyle konkretny frazeologizm, ile jego swoisty inwariant, wypełniany zmieniającymi się komponentami w zależności od tego, do jakiego zjawiska się odnosi.

Potrzeba rejestrowania i opisu nowych połączeń wyrazowych wynika nie tylko z chęci ukazania i utrwalenia zmian językowych zachodzących we współczesnym świecie, chociaż – jak wiadomo – neofrazeologizmy jako obrazowe (niekiedy też metaforyczne) określenia istotnych zjawisk społecznych, świadczące zarazem o stosunku mówiących do tych zjawisk, szczególnie nadają się do tej roli. Nie mniej ważne jest – jak sądzimy – badanie procesów językowych ukazujących tworzenie i utrwalanie się niejako na naszych oczach nowych połączeń wyrazowych.

BIBLIOGRAFIA

- Chlebda W., 2005, *Szkice o skrzydlatych słowach. Interpretacje lingwistyczne*, Opole.
- Chlebda W., (red.), 2010, *Na tropach reproduktów. W poszukiwaniu wielowrazowych jednostek języka*, Opole.
- Fliciński P., 2007, *Z życia wybranych frazeologizmów biblijnych we współczesnej polszczyźnie*, w: *Język religijny dawniej i dziś*, red. ks. P. Bortkiewicz, S. Mikołajczak, M. Rybka, t. 3, Poznań, s. 214–228.
- Kupczyk T., 2009, *Kobiety w zarządzaniu i czynniki ich sukcesów*, Wrocław.
- Mosiółek-Kłosińska K., 2002, *Innowacje frazeologiczne jako źródło powstawania nowych jednostek leksykalnych*, w: *Problemy frazeologii europejskiej*, red. A.M. Lewicki, Lublin, s. 21–34.

- Majkowska G., 2015, *Źródła nowej polskiej frazeologii*, w: *Nowe zjawiska w języku, tekście, komunikacji V. Frazeologizmy*, red. I. Kosek, R. Makarewicz, K. Zawilska, Olsztyn, s.148–167.
- Markiewicz H., Kotowska-Kachel M., Romanowski A. (oprac.), 2012, *Skrzydlate słowa. Wielki słownik cytatów polskich i obcych*, t. 2, Kraków.
- Nowak P., Zimny R., 2009, *Słownik polszczyzny politycznej po roku 1989*, Warszawa.
- Pajdzińska A., 1982, *Szeregi wariantów a mechanizmy łączliwość frazeologicznej*, w: Lewicki A. M. (red.), 1982 *Stalość i zmienność związków frazeologicznych*, Lublin, s. 55–67.
- Smółkowa T. (red.), 2014, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 2001–2005, część 5: S–U*, oprac. zesp., Kraków.
- Wilamowski M., Wnęk K., Zybilewicz L., 1998, *Leksykon polskich powiedzeń historycznych*, Kraków.